

Etiology of Tendency Toward Using Cannabis: A Qualitative Study of the Lived Experiences of Teenager's Consumers

Soodabeh Rostami¹ , Atousa Kalantar Hormozi^{1*} , Mohammad Asgari¹ , Ezzatollah Kordmirza Nikoozadeh²

¹ Department of Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

² Department of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Article Type:

Original Article

Article History:

Received: 12 Jun 2024

Accepted: 2 Dec 2024

ePublished: 4 Dec 2024

Keywords:

Teenager,

Cannabis (Drug),

Tendency,

Phenomenology,

Qualitative Research

Abstract

Background. In recent years, the use of cannabis among teenagers has been on the rise, being considered one of the health-social challenges of the country. The present study aimed at providing a better understanding of the causes of teenagers' tendency to use cannabis by looking at the life experiences of those who consume it.

Methods. This qualitative study utilized a descriptive phenomenological method, conducting in-depth, semi-structured interviews with 11 teenagers aged 17-20 years old who used cannabis at least once a week in Mashhad city (Iran) in 2022. Participants were selected by convenience and purposive sampling methods. Data collection continued until reaching the theoretical saturation stage, and the collected data were analyzed by the coding method.

Results. The analysis of the participants' experiences led to the identification of 136 primary codes, 30 sub-categories, 11 main categories, and 2 core categories. The core categories included intrapersonal components and interpersonal-extrapersonal components in relation to teenagers' tendency to use cannabis. Main categories included cognitive distortion regarding the effects of cannabis, low mood frustration, lack of a specific work plan, having an unstable personality, unawareness of the harmful nature of cannabis, usage to cope with emotional problems, usage to cope with parental conflicts, peer influence on usage, justification of usage by modeling after prominent figures, and accessibility (easy access) leading to increased usage.

Conclusion. Exploring the experiences and views of adolescents who consume cannabis in intrapersonal, interpersonal, and extrapersonal domains provided more knowledge about different indicators of cannabis consumption among teenagers. Considering the obtained components can serve as a helpful first step in developing efficient intervention measures according to the identified needs.

Rostami S, Kalantar Hormozi A, Asgari M, Kordmirza Nikoozadeh E. Etiology of Tendency Toward Using Cannabis: A Qualitative Study of the Lived Experiences of Teenager's Consumers. *Depiction of Health*. 2024; 15(4): xxx-xxx. doi: 10.34172/doh.2024.30. (Persian)

* Corresponding author; Atousa Kalantar Hormozi, E-mail: kalantar.at@gmail.com

Extended Abstract

Background

Adolescence is a critical period of development marked by fundamental changes in social, psychological, and logical aspects. This is one of the most special and dangerous periods in every human being's life, which can be considered the most valuable period due to the conditions and situations experienced by teenagers as well as the responsibilities they have. Developmental researchers consider adolescence a long and significant process that understanding the possibilities and problems related to this period and passing it appropriately may lead all of us to a healthy and happy adulthood. Therefore, examining the issues and problems of this period and attempting to find suitable solutions can help us have healthy people and society.

One of the key issues threatening teenagers during this period of growth is drug use, as many teenagers try to use drugs. Cannabis is one of the most commonly consumed substances among teenagers and is often associated with behavioral problems in this age group. Cannabis use during this period, besides bringing many complications for them, can be the beginning of the use of other drugs and an increased risk of addiction in their adulthood, all of which result in serious challenges for the individual and the society.

Given that understanding the motivation of consumption is one of the key components for prevention and necessary interventions, recognition of the causes of the tendency to use cannabis by a qualitative method to help understand the context and conditions of this behavior is of paramount importance.

Methods

The current qualitative research employed a descriptive phenomenological method to delve into the depths of the mind and the lived experiences of teenagers regarding the use of cannabis, aiming to gain a deeper understanding of their inner world. To this end, semi-structured interviews were conducted in 2023 with 11 teenagers aged 17 to 20 living in the city of Mashhad, using dialogue and narration to gather their insights. The participants in this study were selected using convenience and purposive sampling methods. Sampling continued until reaching the saturation stage to obtain data. Subsequently, the collected data were analyzed by the coding method. The inclusion criteria for the study were: (1) consuming cannabis once a week for at least 1 year, (2) not using any other substances during this period, (3) being between the ages of 16 and 20 (high school age and the first two years of university), and (4) providing consent to participate in the research. For participants under 18 years old, parental consent was also

required for the interview. Moreover, the lack of conscious satisfaction or unwillingness to continue cooperation for any reason and lack of experience with using cannabis were among the exclusion criteria of the study. Subsequently, a list of questions about the subject was prepared with the approval of the supervisors. The interviews were conducted in a quiet place separated from the others, and after pointing out the confidentiality of the interviews and observing their privacy, the interviewees were asked to freely express their views and narratives about cannabis use. The interview sessions lasted between 35 and 45 minutes, focusing on the etiology of cannabis use from the perspective of the teenagers participating in the study. Finally, after 11 interviews, the content of the conversations was carefully implemented and the data coding process began. This process started with grouping and classifying data at low levels into concepts and ended with reclassifying themes at the highest abstract level. A report was then produced that included primary codes, sub-categories, main categories, and ultimately core categories. Finally, the validity of the data was proved to the researcher by the participants' confirmation and experts' reviews.

Results

Careful analysis of the participants' interview texts led to the identification of 136 primary codes, 30 sub-categories, 11 main categories, and 2 core categories. One of the main categories of the tendency to use cannabis was the intrapersonal dimension, such as cognitive distortion of the effects of cannabis, use of cannabis to escape from problems, desire to use during low mood, and ignorance of the harmful nature of cannabis. In this regard, to express their desire for cannabis, teenagers focused more on themselves and the perceptions and problems around their personality and behavioral dimensions. In fact, they viewed certain life challenges, such as sadness and depression, as deficiencies that led to their desire for cannabis. Additionally, by using cannabis improperly, teenagers strengthened the necessary qualities in facing the challenges of life, including improved concentration or increased self-confidence. On the other hand, the false belief that cannabis is not harmful and even that it is useful was another factor affecting the consumption of cannabis among teenagers. They did not have enough knowledge about the harmful effects of cannabis, and since they were not worried about its harm, they tended to use cannabis more. Therefore, part of the motivation for teenagers using cannabis was related to their attempts to hide or justify their actions in their minds. Another main category extracted from the interviews with teenagers was the interpersonal and extrapersonal

dimensions of the desire for cannabis, encompassing peer modeling, justification of usage through modeling after celebrities, coping with parental conflicts, coping with emotional problems, and easy access to cannabis. In this category, teenagers mentioned the lack of emotional relationships with the opposite sex and family as reasons for using cannabis. The family conflicts and feeling of rejection by parents were among the issues making them more willing to use cannabis. Another reason was their need to be accepted in the group of friends and peers; so many teenagers stated that their use was due to their friends' suggestions. On the other hand, the use of cannabis among famous people and its easy access in the macro social field were among the factors directly and indirectly leading teenagers to use cannabis.

Conclusion

Teenagers in today's era are facing many problems that can increase the possibility of their desire to

consume drugs, including cannabis, which in turn can affect their own as well as society's future health and wellbeing. The findings of the present study highlight influential and intermediary factors contributing to the tendency toward and use of cannabis among adolescents and young adults. Both individual and social structures influence the use of cannabis. A comprehensive analysis of cannabis consumption tendencies can help consider all the facts and needs. The dissemination of false and misleading information contributes to adolescents' inclination to cannabis use. Considering these components as an initial step in developing effective policies and intervention measures tailored to the identified needs would be helpful. It can also inform effective interventions and treatment measures.

سبب‌شناسی گرایش به مصرف ماده کانابیس (گل): یک بررسی کیفی از تجارب زیسته نوجوانان مصرف‌کننده

سودابه رستمی^۱، آتوسا کلانتری هرمزی^{۱*}، محمد عسگری^۱، عزت‌اله کردمیرزا نیکوزاده^۲

^۱ گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

^۲ گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

چکیده

زمینه. مصرف ماده گل در بین نوجوانان در سال‌های اخیر روند صعودی داشته و از جمله چالش‌های بهداشتی-اجتماعی کشور به شمار می‌رود. هدف این مطالعه شناسایی علل گرایش نوجوانان به مصرف ماده گل با نگاه به تجارب زیسته نوجوانان مصرف‌کننده ماده گل است.

روش کار. این مطالعه‌ی کیفی با روش پدیدارشناسی توصیفی با استفاده از مصاحبه نیمه ساختار یافته عمیق با ۱۱ نوجوان ۱۷-۲۰ سال که حداقل یک‌بار در هفته مصرف ماده گل داشتند در شهر مشهد و در سال ۱۴۰۲ صورت گرفت. مشارکت‌کنندگان با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس و هدفمند گزینش شدند. جمع‌آوری داده‌ها تا مرحله اشباع نظری ادامه پیدا کرده و داده‌های جمع‌آوری شده به شیوه کدگذاری تحلیل شدند.

یافته‌ها. تحلیل تجارب مشارکت‌کنندگان منجر به شناسایی ۱۳۶ کد اولیه، ۳۰ مقوله فرعی و ۱۱ مقوله اصلی و ۲ مقوله هسته‌ای شد. مقولات هسته‌ای را مؤلفه‌های درون فردی و مؤلفه‌های میان فردی- برون فردی گرایش به مصرف ماده گل در نوجوانان تشکیل دادند. مقولات اصلی شامل تحریف‌شناختی از آثار ماده گل، خلق پایین، ناکامی، نداشتن برنامه کاری معین، داشتن شخصیت متزلزل، ناآگاهی از مضرات ماده گل، مقابله با مشکلات عاطفی، مقابله با تعارضات والدینی، الگوپذیری از جو هم‌تایان در مصرف، الگوپذیری از چهره‌های مشهور و دسترسی آسان بودند.

نتیجه‌گیری. واکاوی تجارب و دیدگاه‌های نوجوانان مصرف‌کننده ماده گل در ابعاد متنوع درون فردی، میان فردی و برون فردی؛ شناخت عمیق‌تری از شاخص‌های متنوع مصرف ماده گل در بین نوجوانان در اختیار قرار داد. در نظر گرفتن مؤلفه‌های به‌دست آمده به‌عنوان گام اولیه برای توسعه اقدامات مداخله‌ای کارآمد متناسب با نیازهای شناسایی شده کمک‌کننده خواهند بود.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

سابقه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۳

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۲

انتشار برخط: ۱۴۰۳/۰۹/۱۴

کلیدواژه‌ها:

نوجوانان،

ماده کانابیس (دارو)،

گرایش،

پدیدارشناسی،

مطالعه کیفی

مقدمه

محققان رشد، نوجوانی را یک فرآیند طولانی و مهم می‌دانند که درک امکانات و مشکلات مربوط به این دوره و عبور از آن به‌طور مناسب، می‌تواند همه ما را به سوی بزرگسالی سلامت و شاد سوق دهد.^۱ از این‌رو بررسی مسائل و مشکلات این دوران از رشد و تلاش برای یافتن راه‌حل‌های مناسب می‌تواند ما را در داشتن افراد و جامعه‌ای سالم کمک کند.^۲ از طرفی بهزیستی و سلامتی نوجوانان اهمیت زیادی در پیشرفت‌های اجتماعی و اقتصادی جامعه دارد. نوجوانان امروز، نیروی کار، والدین و

نوجوانی دوره‌ای است که بین سنین کودکی و بزرگسالی شروع می‌شود و با دگرگونی‌های شدید در بدن شناخته می‌شود بنابراین، یک دوره حیاتی از رشد است که با تغییرات اساسی در جنبه‌های اجتماعی، روانی و منطقی نشان داده می‌شود.^۱ این دوره جزو خاص‌ترین و مخاطره‌آمیزترین دوره زندگی هر انسانی است که به دلیل شرایط و موقعیت‌هایی که نوجوان در آن تجربه می‌کند و همچنین به‌واسطه مسئولیت‌هایی که دارد، می‌توان از آن به‌عنوان با ارزش‌ترین دوره زندگی هر فرد یاد کرد.^۲

* پدیدآور رابط: آتوسا کلانتری هرمزی، آدرس ایمیل: kalantar.at@gmail.com

مدیران فردا هستند. هر گاه نوجوانان به خوبی شناخته شوند و از ظرفیت‌های ذهنی و جسمی آن‌ها به درستی بهره‌برداری گردد و مسایل‌شان در زمینه‌های مختلف به دقت بررسی شوند و برای آن‌ها راه‌حل‌های مناسب ارائه گردد، بدون تردید، زمینه ارتقای اخلاقی، اعتقادی، فرهنگی، علمی و هنری آنان به‌نحو مطلوبی فراهم می‌شود و از هدر رفتن این سرمایه‌های عظیم جلوگیری به‌عمل خواهد آمد.^۵ از مهم‌ترین مسائلی که نوجوانان با آن روبه‌رو هستند مصرف مواد است. بسیاری از نوجوان‌ها به دلیل ویژگی‌های این دوره از جمله انجام رفتارهای پرخطر و میل به تجربه‌های جدید، مصرف مواد مخدر را امتحان می‌کنند.^۶ شیوع روزافزون مصرف گل در میان نوجوانان در سال‌های اخیر به یک نگرانی بهداشت عمومی تبدیل شده است؛ و نگرش‌های اجتماعی معطوف به این ماده گردیده و تلاش‌ها برای رفع معضلات آن شتاب بیشتری گرفته‌اند.^۷ امروزه یکی از رایج‌ترین مواد مصرفی بین نوجوانان در ایران و جهان ماده گل است.^{۸-۱۰} بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی حدود ۴/۷ درصد افراد ۱۵ تا ۱۶ ساله حداقل یک‌بار از آن استفاده می‌کنند.^۷ مطابق تحقیقات جدیدتر، مصرف این ماده در بین نوجوانان سیر افزایشی دارد.^{۱۱-۱۲} و استفاده از آن به‌عنوان یکی از مشکلات رفتاری رایج به‌خصوص در بین نوجوانان است.^{۱۳} در ایران نیز به گزارش سازمان بهداشتی، گل یکی از شایع‌ترین مواد محرک و اعتیادآوری است که توسط نوجوانان و جوانان مصرف می‌شود.^{۱۴}

نوجوانان استفاده از ماده گل را یک رفتار ظاهراً بدون ضرر در نظر می‌گیرند^۵ و حتی مصرف آن را مثبت ارزیابی می‌کنند که همین موضوع یکی از عوامل افزایش مصرف آن در بین نوجوانان است.^{۱۵} و کمتر از ۳۰ درصد آن‌ها از تأثیر منفی گل بر روی رفتار و ایجاد تغییرات رفتاری آگاهی دارند.^{۱۶} این در حالی است که مصرف این ماده در نوجوانان عوارض زیادی را به همراه دارد و از جمله این عوارض می‌توان به آسیب حافظه کوتاه‌مدت و بلندمدت،^{۱۷} افزایش ریسک ابتلا به اختلالات روانپزشکی،^{۱۸} کاهش ضریب هوشی و کارکرد شناختی،^{۱۹} اختلال در شناخت و قدرت تصمیم‌گیری^{۲۰} و اضطراب^{۲۱} اشاره کرد. آنچه می‌تواند اهمیت این عوارض را بیشتر کند؛ این است که با توجه به اینکه مصرف مواد از جمله ماده گل در دوره نوجوانی باعث آسیب در مغز و فرآیند رشد آن می‌شود و منجر به ادامه

پیدا کردن اختلالات ایجاد شده برای طولانی‌مدت و حتی بعد از ترک مصرف می‌گردد،^{۲۲} در نتیجه استفاده از ماده گل در دوران نوجوانی نه تنها در زمان مصرف، بلکه حتی بعد از ترک مصرف می‌تواند زندگی فرد و ادامه آن را تحت تأثیر قرار دهد و او را با مشکل مواجه کند. همچنین باید اشاره کرد مصرف گل می‌تواند دروازه ورود به مصرف مواد دیگر باشد و ریسک اعتیاد در دوران بزرگسالی را افزایش دهد؛^{۲۳} که این موضوع نیز می‌تواند معضلات زیادی را از منظر اجتماعی، بهداشتی، روانی، جسمانی و رفتاری ایجاد کند.^{۲۳} همان‌طور که اشاره شد آمارها از افزایش مصرف روزافزون گل در دنیا خبر می‌دهند. در ایران نیز بر اساس آخرین شیوع‌شناسی ستاد مبارزه با مواد مخدر، ماده گل پس از تریاک دومین ماده مصرفی در میان مصرف‌کنندگان مستمر مواد در کشور اعلام شده است.^{۲۴} با توجه به عوارض ناشی از مصرف گل در دوران نوجوانی و همچنین اهمیت این دوران از رشد و تأثیر آن بر روی سلامت فرد و جامعه، بررسی و فهم دقیق عوامل مؤثر در گرایش به مصرف گل در بین نوجوانان بسیار حائز اهمیت است. درک انگیزه‌های مصرف گل، برای پیشگیری از مصرف و در ادامه مداخلات بعد از مصرف بسیار کمک‌کننده خواهد بود.^{۲۵} علاوه بر این، تلاش برای تغییر رفتار مصرف‌کنندگان بدون درک دلایل انجام رفتار به احتمال زیاد ناموفق خواهد بود.^{۲۶} لذا درک عوامل زمینه‌ای که به مصرف آن در نوجوانان کمک می‌کنند ضروری است چرا که نوجوانی یک دوره حیاتی رشدی است و با افزایش حساسیت به نفوذ همسالان، رفتارهای مخاطره‌آمیز و کشف هویت مشخص می‌شود. این عوامل، همراه با تأثیرات بیولوژیکی و محیطی، چشم‌انداز پیچیده‌ای را ایجاد می‌کند که می‌تواند منجر به درجات مختلفی از مصرف مواد در بین افراد نوجوان شود.^{۲۷}

ماهیت پیچیده وقوع، علل زمینه‌ای و گرایش به مصرف ماده گل، اثرات سوء مصرف ماده گل و ارتباط آن با بیماری‌های روانی و جسمی در این گروه بر رویکردهای کمی برای روشن کردن اهمیت آماری مؤلفه‌های خطر مرتبط با شروع و تداوم مصرف این ماده متمرکز شده‌اند.^{۲۸-۳۰} از طرفی در تبیین گرایش به مصرف ماده گل نیز عمدتاً بر سبب‌شناسی مصرف الکل اتکا می‌کنند.^{۳۱-۳۳} شواهد در مورد گرایش به استفاده از ماده گل نیز تا حد زیادی از مطالعات و نظریات در حیطه الکل اقتباس شده است؛ اما

تحقیقات نشان می‌دهند که علل گرایش به مصرف ماده گل و الکل از نظر محتوا و عملکرد متفاوت هستند^{۳۵،۳۴} و در نظر گرفتن بررسی علل و گرایش به استفاده از ماده گل مبتنی بر علل و انگیزه‌های مصرف الکل، ممکن است مؤلفه‌های بالقوه مهم، که در گرایش به مصرف ماده گل نقش دارند، را نادیده انگارد.^{۳۶} چه بسا بررسی و مطالعه کمی این امر، احساسات، افکار و باورهای افراد را شامل نمی‌شود یا تحقیقات کنونی اغلب بر روی متغیرهای مجزا مانند فشار همسالان یا استعدادهای ژنتیکی تمرکز می‌کند و از شبکه پیچیده تعاملات و علل سبب‌ساز مصرف گل غفلت می‌کند؛ همچنین مطالعات کم‌تری به صورت کیفی تجارب زیسته نوجوانان مصرف‌کننده ماده گل را مورد توجه قرار داده‌اند. این در حالی است که پژوهش کیفی مبتنی بر پارادایم تفسیری و روش‌شناسی پدیدارشناختی به درک معنای رویدادها توسط افراد مشارکت‌کننده استوار است و به تعبیر افراد از واقعیت توجه دارد؛^{۳۷} این شیوه نگاه به پدیده‌ها، نگاهی کل‌گرایانه و جامع‌نگر دارد، کاوش دنیای واقعی فرد را در برمی‌گیرد و با واکاوی پدیدارشناسانه تجارب زیسته افراد به دنبال مؤلفه‌های اثرگذار در پدیده است.^{۳۸} از این‌رو این شیوه بررسی، از اهمیت و لزوم سبب‌شناسی انگیزه‌های مصرف ماده گل و همچنین عملکردهای منحصر به فرد مرتبط با استفاده و پیامدهای آن حمایت می‌کند که می‌تواند به شناسایی افراد در معرض خطر کمک کند، همچنین برنامه‌های پیشگیری و مداخله را بهبود بخشد. از این‌رو مطالعه حاضر با واکاوی پدیدارشناختی تجارب زیسته نوجوانان مصرف‌کننده ماده گل به دنبال فهم مؤلفه‌های اثرگذار بر گرایش به مصرف این ماده بود.

روش کار

پژوهش حاضر با رویکردی کیفی و به شیوه پدیدارشناسی توصیفی انجام شد. روش‌های تحقیق کیفی در تلاش هستند تا دنیای درونی افراد را کشف نمایند، به این معنا که پژوهشگر با ورود به دنیای افراد به دنبال دریافت پدیده‌ها از زاویه دید آن‌ها است.^{۳۹} روش پدیدارشناسی توصیفی شامل تعیین پدیده مورد مطالعه، تعلیق تجارب محقق و گردآوری داده‌ها از کسانی که پدیده مورد نظر را تجربه کرده‌اند، است. در پدیدارشناسی

توصیفی محققین بر توصیفاتی از تجارب مشارکت‌کنندگان متمرکز بوده و کمتر بر تعبیر و تفسیر متکی هستند و محقق تجارب پیشین خود را تا جایی که ممکن است کنار می‌گذارد.^{۴۰،۴۱} جمعیت مورد مطالعه پژوهش حاضر را نوجوانان ساکن شهر مشهد که در دامنه سنی بین ۱۷ تا ۲۰ سال قرار داشتند و درگیر مصرف ماده گل بودند، تشکیل دادند. برای انتخاب نمونه مورد نظر از روش نمونه‌گیری در دسترس و هدفمند استفاده شد. در آغاز تعدادی از پارک‌های اصلی مشهد که محل اجتماع نوجوانان هستند در نظر گرفته شد. در ادامه، بعد از گفتگو با نوجوانان حاضر در پارک‌ها، نمونه مورد نظر با استناد به ملاک‌های پژوهش انتخاب شدند. معیارهای لازم برای ورود شرکت‌کنندگان به پژوهش عبارت بودند از: ۱- حداقل به مدت ۱ سال و در طول این مدت، هفته‌ای یک‌بار ماده گل مصرف کرده باشند ۲- در طول این مدت به جز ماده گل، ماده دیگری را به‌طور مرتب مصرف نکرده باشند ۳- برای شرکت در پژوهش رضایت داشته و چنان‌چه زیر ۱۸ سال بودند مصاحبه با رضایت والدین انجام شد. معیارهای خروج از تحقیق نیز شامل فقدان رضایت آگاهانه و عدم تمایل به همکاری بنا به هر دلیل بود. لازم به ذکر است برای تنوع در مشارکت‌کنندگان، پارک‌های متعددی از مناطق متفاوت شهر مشهد انتخاب شدند. همچنین سعی شد تا مشارکت‌کنندگان از گروه‌های مختلف شامل دانش‌آموز، دانشجو، شاغل و بیکار و هر دو جنس (زن و مرد) انتخاب شوند.

به‌منظور دستیابی به ادراک شرکت‌کنندگان از دلایل گرایش به مصرف ماده گل بر اساس تجارب زیسته آنان، منبع اصلی داده‌ها، گفت‌وگوهای عمیق در قالب مصاحبه نیمه ساختار یافته بود. در همین راستا سؤالات مصاحبه با کمک استاد راهنما به گونه‌ای طراحی شده بودند که بتوانند هدف اصلی پژوهش، که احصای تجارب متنوع شرکت‌کنندگان بود، را استخراج کنند. مصاحبه‌ها در محلی آرام و مجزا از حضور دیگران انجام شد. در ابتدای هر مصاحبه، بعد از ارایه کارت دانشجویی توسط محقق و اطمینان مشارکت‌کننده از حضور در یک پروژه تحقیقاتی، توضیح داده می‌شد که برای انجام مصاحبه نیاز به ارایه مشخصات واقعی آن‌ها نیست و از طرفی تمام موارد مطرح شده صرفاً در اختیار محقق خواهند بود و موارد

ولی برای اطمینان بیشتر ۲ مصاحبه دیگر نیز انجام شد. برای تحلیل داده‌ها، متون مصاحبه‌ها چندین بار مورد بررسی و مطالعه قرار گرفتند. سپس کدهای اولیه، مقولات فرعی، مقولات اصلی و در نهایت مقولات هسته‌ای توسط محقق استخراج شدند. اعتبار داده‌ها نیز به شیوه تأیید مشارکت‌کنندگان (Member Checking) و بررسی همکاران متخصص (Peer Review) انجام شد. در ابتدا کدهای مفهومی اولیه با ۳ نفر از مشارکت‌کنندگان مورد بررسی قرار گرفتند. به این صورت که کدهای اولیه منوط به متن مصاحبه هر مشارکت‌کننده برای او ارسال شده و پس از گفتگو و بررسی، توافق با مشارکت‌کننده حاصل شد و همچنین مورد توافق گروه راهبری قرار گرفت. سپس کدگذاری اولیه توسط محقق انجام شد و در چندین مرحله توسط متخصصین مورد بررسی قرار گرفته، هر بار با متون مصاحبه چک شده و در صورت لزوم اصلاح شد تا در نهایت مورد توافق متخصصین و گروه راهبری قرار گرفت.

یافته‌ها

در مطالعه حاضر تعداد مشارکت‌کنندگان ۱۱ نفر بودند. ویژگی‌های جمعیت‌شناسی گروه مورد مطالعه، در جدول ۱ ارائه شده است.

رازداری کاملاً حفظ خواهد شد، همچنین برای نوجوانان زیر ۱۸ سال در ابتدا با آن‌ها مطرح شد که برای انجام مصاحبه لازم است تا والدین آن‌ها رضایت داشته باشند، در صورت موافقت نوجوان، با والدین آن‌ها تماس گرفته می‌شد و پس از اعلام رضایت والدین، فرآیند مصاحبه انجام می‌شد. در هر مصاحبه بعد از ایجاد اطمینان در مشارکت‌کننده، از او درخواست می‌شد تا دیدگاه‌ها و روایت‌های خود را آزادانه بیان کند. به این ترتیب، محقق با مشارکت‌کنندگان وارد یک گفت‌وگو هدافمند شده تا تصاویر روشن و خالص از تجارب مورد نظر به دست آید. تمرکز محوری سؤالات مصاحبه بر سبب‌شناسی مصرف ماده گل بود. در طول فرآیند مصاحبه از سؤالات جانبی به منظور دریافت جزئیات و غنای اطلاعات استفاده شد. بازه زمانی هر جلسه بین ۳۵ تا ۴۵ دقیقه بود. درباره حجم نمونه در مطالعات کیفی غالباً دستورالعمل ثابت یا استاندارد وجود ندارد.^{۴۲} برخلاف مطالعات کمی که تعداد شرکت‌کنندگان در ابتدای مطالعه قابل پیش‌بینی نیست بلکه اشباع یا اقناع داده‌ها ملاک است؛^{۴۳} از این‌رو در این مطالعه نیز تا زمانی که داده‌های جدید، اطلاعات تازه، کد یا مضمون جدیدی به چارچوب کار اضافه نکرده و کدهای حاصل از اطلاعات، مقوله‌ای جدید را ایجاد نمی‌کردند و در واقع اطلاعات کشف شده قبلی تکرار می‌شدند، مصاحبه‌ها ادامه می‌یافت. بدین ترتیب پس از انجام ۹ مصاحبه، اشباع حاصل شد.

جدول ۱. مشخصات دموگرافیک مشارکت‌کنندگان

کد شرکت‌کننده	سن	جنسیت	تحصیلات	مدت مصرف
۱	۱۸	مذکر	دیپلم	۳ سال
۲	۱۷	مذکر	دیپلم	۴ سال
۳	۱۹	مؤنث	دانشجو سال اول	۱ سال
۴	۱۷	مذکر	دبیرستان	۲ سال
۵	۱۹	مذکر	دیپلم، شاغل	۳ سال
۶	۱۹	مذکر	دانشجو	۲ سال
۷	۱۸	مذکر	دیپلم	۳ سال
۸	۲۰	مذکر	دانشجو، شاغل	۴ سال
۹	۱۹	مذکر	دانشجو	۳ سال
۱۰	۱۸	مذکر	دیپلم	۳ سال
۱۱	۱۸	مذکر	دیپلم	۲ سال

اصلی و ۲ مقوله هسته‌ای شد که گزارش آن در جدول ۲ ارائه شده است.

بررسی و تحلیل متون مصاحبه‌های مربوط به نوجوانان، منجر به استخراج مؤلفه‌های گرایش به مصرف ماده گل از دید آنان در قالب ۱۳۶ کد اولیه، ۳۰ مقوله فرعی و ۱۱ مقوله

جدول ۲. مضامین مستخرج از مصاحبه با نوجوانان مصرف‌کننده ماده گل

مقولات هسته‌ای	مقولات اصلی	مقولات فرعی	فراوانی
		افزایش انرژی	۲
		انجام بهتر امور	۳
		ایجاد تمرکز	۸
	تحریف‌شناختی از آثار ماده گل	سرخوشی ناشی از مصرف	۱۱
		تصور کسب اعتماد به نفس	۳
		انگاره (خیال، تصور) فهم عمیق‌تر تجارب	۷
		کسب آرامش ناشی از مصرف	۴
	خلق پایین	تصور ایده‌پردازی به دلیل مصرف	۴
		فرار از خلق پایین	۳
مؤلفه‌های درون فردی گرایش به مصرف ماده گل	ناکامی	فرار از مواجهه با مشکلات زندگی	۵
		مصرف برای عدم احساس سختی کارها	۲
		ناتوانی در مواجهه با واقعیت زندگی	۳
		جایگزینی برای تفریحات گران	۵
	نداشتن برنامه کاری معین	گذران اوقات بیکاری	۷
		داشتن شخصیت بی‌تفاوت	۲
	داشتن شخصیت متزلزل	نترسیدن از عواقب آسیب‌زای مصرف	۳
		انگاره (خیال، تصور) ادراک جذاب متفاوت زندگی	۳
	ناآگاهی از مضرات ماده گل	تلقی مخدر نبودن ماده گل	۳
		پندار عدم ایجاد وابستگی با مصرف ماده گل	۳
		مضر ندانستن ماده گل	۶
		گمان مفید بودن ماده گل	۵
	مقابله با مشکلات عاطفی	جبران خلأ فقدان روابط عاطفی	۳
	مقابله با تعارضات والدینی	مقابله با فضای مشوش خانه	۳
		مقابله با طرد والدینی	۳
		تلقی افزایش صمیمیت با دوستان	۲
مؤلفه‌های میان فردی و برون فردی گرایش به مصرف ماده گل	الگوپذیری از جو هم‌تایان در مصرف	دوره‌می‌های دوستانه مشوق مصرف	۹
		تأثیرپذیری از دوستان برای مصرف	۱۰
	توجیه مصرف به واسطه الگوپذیری از چهره‌های مشهور هنری	تأثیرپذیری از افراد مشهور	۳
		در دسترس بودن ماده	۴
	دسترسی آسان	گرانی ماده گل بازدارنده مصرف	۳

تحریف‌شناختی از آثار ماده گل: مقوله حاضر از ۸ مقوله فرعی تشکیل شده است که خطاهای شناختی نوجوانان را از آثار مصرف ماده گل نمایان می‌کند. نوجوانان در این مقوله بیشتر به بیان باورهای رایج میان خود مانند دریافت تمرکز، اعتماد به نفس و آرامش، سرخوشی و غیره در مورد مصرف ماده گل پرداختند. در حقیقت مقولات فرعی در این مقوله شامل مواردی است که نوجوانان دارای کمبود و کاستی هستند یا نیاز دارند در آن‌ها بهتر عمل کنند. در این مورد یکی از شرکت‌کنندگان مطرح کرد: "من بخوام برم کنسرت،

طبق گزارش ارائه شده، بر مبنای مقوله‌های دریافتی، علل گرایش به مصرف ماده گل در نوجوانان از نگاه آن‌ها تبیین می‌شود. شایان ذکر است که روال ارائه هر مقوله به این شکل است که در ابتدا ۲ مقوله هسته‌ای قید شده و مقولات اصلی متعلق به هر یک، در ذیل آن‌ها ذکر شده و در ادامه به صورت تفکیک شده، شواهد درون متنی حاصل از مصاحبه با نوجوانان نوشته می‌شود.

۱- مؤلفه‌های درون فردی گرایش به مصرف ماده گل

حتما گل مصرف می‌کنم، به خاطر اون دقت و تمرکزی که ایجاد می‌کنه." (نوجوان ۳) یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان معتقد بود "داشتن گل به آدم اعتماد به نفس میده، چه برسه به مصرفش" (نوجوان ۲)

خلق پایین: این مقوله اصلی شامل یک مقوله فرعی است. نوجوانان یکی از دلایل مصرف ماده گل را روشی برای مقابله با حالت‌های غمگینی یا افسردگی می‌دانند. افسردگی و خلق پایین در نوجوانان که می‌تواند ناشی از دلایل متعددی باشد آن‌ها را به سمت مصرف ماده گل سوق می‌دهد تا با ایجاد حالت‌های سرخوشی ناشی از "تی چی اسی" موجود در این ماده، دوباره احساس شادابی کنند. یکی از مشارکت‌کنندگان در این زمینه مطرح می‌کرد: "یکی از دوست‌های من مصرف می‌کنه چون خیلی غمگینه و با مصرف ماده گل می‌خواد حال خودش رو خوب کنه" (نوجوان ۴).

ناکامی: مقوله حاضر از ۴ مقوله فرعی تشکیل شده است که نحوه مقابله نوجوانان با مشکلات و دغدغه‌های زندگی واقعی را هدف قرار می‌دهد. آن‌ها مسائل و دغدغه‌های زندگی، سختی و عدم لذت در انجام کارها و روبه‌رو شدن با ناکامی‌ها در زندگی را به‌عنوان دلایل مصرف ماده گل مطرح می‌کنند و با مصرف این ماده تلاش می‌کنند تا از مواجهه و روبه‌رو شدن با مسائل واقعی زندگی فرار کنند. یکی از مشارکت‌کنندگان در این مورد بیان کرد: "اوایلش همش توی جمع مصرف می‌کردم، اما از یک مدتی به بعد یک سری مشکلات توی زندگیم ایجاد شده که خب بعد از اون کمک می‌کرد یک مدتی از فکر و خیال مشکلاتم خلاص بشم، دنیای واقعی نیست و تو از واقعیت زندگی و مشکلات دور میشی" (نوجوان ۷). نوجوان دیگری معتقد بود: "یک جایی به خودت میای میبینی به آرزوها و اهداف نرسیدی و این دنیا رو دوست نداری و ناامیدی، حالا یا باید این دنیا رو عوض کنی یا توش بمونی، من ترجیح دادم با مصرف گل این دنیا رو عوض کنم. حداقل دنیای درونم رو." (نوجوان ۱)

نداشتن برنامه کاری معین: این مقوله از یک مقوله فرعی تشکیل شده است که نوجوانان در آن یکی از دلایل مصرف ماده گل را نداشتن مشغولیت‌های کاری و درسی می‌دانند. آن‌ها معتقد بودند اگر زمان بیکاری کم‌تری داشتند، با احتمال کم‌تری هم ماده گل مصرف می‌کردند. یکی از نوجوانان بیان می‌کرد "اگر سرکار بری کمتر گل مصرف

میکنی. اگر درس بخونم کمتر گل مصرف می‌کنم." (نوجوان ۲) یا نوجوان دیگری می‌گفت: "زمان‌هایی که بیکار هستم بیشتر گل مصرف می‌کنم." (نوجوان ۶)

داشتن شخصیت متزلزل: این مقوله شامل یک مقوله فرعی است که از بی‌تفاوتی نوجوانان حکایت دارد، به گونه‌ای که یکی از مشارکت‌کنندگان مطرح می‌کرد: "من هم از اون دسته‌ها بودم که برام مهم نبود چی کار کنیم، هر کاری بقیه انجام میدادن منم قبول می‌کردم. الان هم همینطوری هستم برام چیزی فرقی نمیکنه. بعد کشیدیم و دیدیم به‌به چه چیز خوبییه." (نوجوان ۲)

ناآگاهی از مضرات ماده گل: این مقوله اصلی شامل ۶ مقوله فرعی است و به عدم آگاهی نوجوانان از مضر بودن ماده گل اشاره دارد. اکثر نوجوانان مشارکت‌کننده در مطالعه معتقد بودند ماده گل یک ماده مخدر نیست و در نتیجه نه ماده‌ای مضر است و نه باعث ایجاد وابستگی در آن‌ها می‌شود و هر زمان که بخواهند می‌توانند مصرف آن را کنار بگذارند. برخی از آن‌ها برای اثبات این ادعا به آزاد بودن آن در برخی از کشورهای غربی اشاره می‌کردند. از طرفی داشتن چنین نگاهی در مورد این ماده باعث می‌شود که در صورت دیدن برخی از عوارض منفی در زمان مصرف، آن را در نظر نگیرند و دوباره به مصرف روی بیاورند. یکی از مشارکت‌کنندگان در این خصوص مطرح می‌کرد: "مصرف گل همیشگی نیست و آدم هر زمان بخواد میتونه مصرف نکنه. برای همین هم لازم نیست فکر کنی به اینکه بذاریش کنار یا نه." (نوجوان ۱۰) همچنین مشارکت‌کننده دیگری مطرح می‌کرد: "گل ضرری نداره. اگر دنبال این هستی که مصرف گل کم بشه، به نظرم بیهوده است، ضرری نداره و بچه‌ها مصرف می‌کنن." (نوجوان ۱)

۲- مؤلفه‌های میان فردی و برون فردی گرایش به مصرف ماده گل

مقابله با مشکلات عاطفی: مقوله حاضر از یک مقوله فرعی تشکیل شده است که نحوه مقابله نوجوانان با مشکلات عاطفی را مطرح می‌کند به گونه‌ای که خلأ عاطفی یکی از دلایل گرایش به مصرف ماده گل توسط مشارکت‌کنندگان عنوان شده است، اگرچه نحوه ارتباط والدین، بدرفتاری و بی‌توجهی به فرزند نیز بر ارتباط عاطفی و احساس خلأ عاطفی اثرگذار است: "من اگر عاشق کسی

دسترسی آسان: این مقوله شامل ۲ مقوله فرعی است که در آن نوجوانان در دسترس بودن ماده و ارزان بودن یا عبارتی امکان دستیابی به ماده را دلیلی بر مصرف آن می‌پنداشتند. برای مثال نوجوانی در این زمینه مطرح می‌کرد "بستگی داره به اینکه در دسترس باشه ماده یا نه، اگر باشه مصرف می‌کنم" (نوجوان ۵).

بحث

پژوهش حاضر با هدف سبب‌شناسی گرایش به مصرف ماده گل در نوجوانان مبتنی بر تجارب زیسته آن‌ها صورت گرفت. دو مقوله هسته‌ای در گرایش به مصرف ماده گل در نوجوانان نقش دارند. اولین مقوله هسته‌ای ابعاد درون فردی به خطاهای شناختی و باورهای نوجوانان در مورد مصرف ماده گل برمی‌گردد. بر اساس رویکرد شناختی- رفتاری، باورها عامل مهمی در ظهور و تداوم رفتارها محسوب می‌شوند. تحریف‌های شناختی افکاری هستند که باعث می‌شوند واقعیت به شکل نادرست درک شود. تحریف‌های شناختی در شروع یا تداوم رفتارها و آسیب‌شناختی روانی، نقش دارند.^{۴۴} عوامل موثری روی تحریف‌شناختی تاثیر می‌گذارند مانند کانال‌ها و منابع اطلاعاتی، اختلالات اطلاعاتی، باورها، فرهنگ و عقاید که فرد با آن مواجه است. شبکه‌های اجتماعی و توزیع آسان و سریع اطلاعات، اطلاعات کاذب (Misinformation) و فریبنده (Disinformation) از طریق شبکه‌ها و برنامه‌های کاربردی بستری را فراهم کرده است که هم منابع و کانال‌های اطلاعاتی و هم باورهای فرد به آسانی دستخوش تحریف می‌شوند. اطلاعات کاذب و فریبنده موجب می‌شوند فرد مفید و مضر را تشخیص ندهد چون که اطلاعات نادرست برای گمراه کردن گیرنده پیام، اطلاعات نادرست را به قصد فریب به عنوان اطلاعات درست ارائه می‌کند.^{۴۵} در این مقوله باورهای نادرست و تحریف‌شناختی به‌عنوان استدلال‌های غلط از آثار مصرف ماده گل؛ به اشتباه، سنگری برای تقویت خود تلقی می‌شود و باعث می‌شود نوجوانان مصرف آن را شروع کرده و ادامه دهند. آکر (Akre) و همکاران در مطالعه خود، نگرش نوجوانان مصرف‌کننده ماده گل را به مصرف مثبت ارزیابی کردند. مواردی چون حاصل شدن آرامش، انرژی و نتیجه مثبت از مصرف ماده گل از مؤلفه‌های ترجیح مصرف ماده گل بر

بشم و اون بخواد گل مصرف نکنم، دیگه گل مصرف نمی‌کنم." (نوجوان ۳)

مقابله با تعارضات والدینی: مقوله حاضر از ۲ مقوله فرعی تشکیل شده است که نقش تعارضات بین والد و فرزند را در گرایش به مصرف ماده گل نمایان می‌کند. در واقع پاسخ‌های حاصل بر مشکلات ارتباطی بین خود و والدین، طرد و بدرفتاری از جانب آنان، فضای متشنج منزل و غیره تأکید داشتند. مشارکت‌کننده‌ای عنوان می‌کرد: "وقتی میری خونه فضای خونه خوب باشه، کمتر مصرف میکنی، خب من از دانشگاه میام میرم خونه بالا سر مامان و بابا، دائم یا باید خودت باهاشون کل کل کنی یا اونا با هم کل کل میکنن، خب منم میام اینجا با بچه‌ها گل می‌زنیم" (نوجوان ۸) همچنین مشارکت‌کننده دیگری بیان داشت "پدرم وضع مالیش خوبه اما هیچ وقت انگار منو نپذیرفت. همیشه تحقیر، همیشه توهین، اگر این حس‌های بد نباشه من دیگه برای کنار اومدن باهاشون گل مصرف نمی‌کنم." (نوجوان ۵)

الگوپذیری از جو همتایان در مصرف: این مقوله شامل ۳ مقوله فرعی است که به اهمیت نقش دوستان در آغاز و تداوم مصرف ماده گل در دوران نوجوانی اشاره دارد. همچنین اغلب مشارکت‌کنندگان آغاز مصرف خود را از جانب دوستان عنوان نمودند. "حتما هر کسی اولین بار با دوستاش مصرف میکنه، هیچ وقت کسی تنهایی اولین بار نمیره ماده‌ای مصرف کنه، همیشه از دوست‌ها شروع میشه" (نوجوان ۱۰) نوجوان دیگری به تاثیر محیط در شروع و ادامه مصرف اشاره داشت: "محیطی که تو اون هستی خیلی تاثیر داره تو اینکه بخوای گل مصرف کنی یا سیگار. وقتی من تو محیطی باشم که همه مصرف میکنن خب منم می‌گم مصرف کنم ببینم چیه." (نوجوان ۵)

الگوپذیری از چهره‌های مشهور: مقوله حاضر از یک مقوله فرعی تشکیل شده است و تاثیر گروه شناخته شده جامعه (افراد مشهور)، امثال هنرمندان زمینه‌های گوناگون را در شکل‌دهی گرایش نوجوانان به مصرف ماده گل نشان می‌دهد. نوجوانی عنوان داشت "من کلی خواننده مورد علاقه دارم که وقتی می‌خونه اینقدر گل می‌زنه که چت میشه ولی خیلی خوب می‌خونه، دوست دارم بتونم مثل اون بشم" (نوجوان ۵)

سایر مواد بود.^{۱۰} اما از طرفی محققان مطرح می‌کنند استفاده از کانابیس برای لذت بردن از اثرات آن با استفاده بیشتر از آن و تجربه پیامدهای منفی بیشتر از جمله پیامدهای شناختی و روانی طولانی مدت در نوجوانان، مرتبط است.^{۲۳}

دومین مقوله اصلی مقابله با خلق منفی بود. نوجوانان به دلایل مختلف از جمله ویژگی‌های دوران نوجوانی، مشکلات زندگی و روان‌شناختی گاهی احساس غمگینی و افسردگی را تجربه می‌کنند و در چنین شرایطی از گل به‌عنوان یک راه فرار استفاده می‌کنند؛ در صورتی که نیاز است تا این احساسات شناخته شده و در صورت لزوم از روش‌های صحیح پیگیری و برطرف شوند. این یافته با نتایج مطالعه لافام (Lapham) و همکاران^{۴۶} که اذعان داشتند مصرف برای تغییر وضعیت خلقی و افزایش خلق رایج است، همسو می‌باشد. در واقع در نوجوانان لذت و احساس خوشایند آبی ناشی از مصرف، بر پیامدهای نامطلوب بلندمدت آن ترجیح داده می‌شد.

مقوله بعدی تحت عنوان مقابله ناکارآمد بیان می‌دارد نوجوانان امروزی از ماده گل به‌عنوان یک عامل بازدارنده و حفاظتی در برابر مشکلات استفاده می‌کنند تا بدین طریق بتوانند در مقابل مشکلات زندگی تاب بیاورند و در برابر سختی‌های موجود مقاوت نمایند و یا حتی از آن به‌عنوان تفریحی ارزان در قبال تفریحات سالم گران استفاده کنند. نتایج تحقیق گلودوسکای و کاتلر (Glodosky & Cuttler)^{۴۷} نشان داده است که مصرف‌کنندگان ماده گل برای تقویت تاب‌آوری و سازگاری با مشکلات متعدد آن را مورد استفاده قرار می‌دادند. مطالعه دیگری نشان داد که ماده گل اغلب برای حل یا کنار آمدن با مشکلات استفاده می‌شود؛^{۴۸} اما در مطالعه لیونگ (Leung) و همکاران^{۴۹} برای کنارآیی با درد جسمی و مشکلات جسمی مورد استعمال قرار می‌گرفت که در هر دو صورت حکایت از شیوه ناکارآمد مقابله دارند. مقوله اصلی دیگر تراکم کاری مانع مصرف بود. همان‌طور که در مقوله اول نشان داده شد یکی از انگیزه‌های نوجوانان مصرف‌کننده کسب لذت و سرخوشی است که در چنین مواقعی برای گذران اوقات و خلاصی از بیکاری، به‌عنوان اولین راه در دسترس به مصرف ماده گل روی می‌آورند و تأثیرات منفی مصرف باعث می‌شود که آن‌ها در ادامه نیز به دنبال روش‌های مناسب نباشند. از طرفی به نظر می‌رسد انجام فعالیت‌هایی که در آن‌ها ایجاد انگیزه و

امید می‌کند می‌تواند عاملی برای کاهش مصرف گل در نظر گرفته شود. این امر در مطالعات دیگر به‌عنوان پیامد مصرف ماده گل مورد اشاره قرار گرفته است که به دلیل آسیب‌های وارده ناشی از مصرف، عملکرد شغلی و اجتماعی فرد دستخوش آسیب می‌گردد.^{۵۰، ۵۱}

مصرف به واسطه داشتن شخصیت متزلزل نشانگر این است که این افراد هنوز هویت و اهداف مشخصی ندارند و در نتیجه نسبت به هر موضوعی بی‌تفاوت و بدون نظر هستند، این مسأله می‌تواند باعث شود که به راحتی تحت تأثیر نظرات و خواسته‌های دیگران از جمله تعارف و اصرار به مصرف گل قرار بگیرند. در خصوص ارتباط بین مشکلات شخصیتی و مصرف ماده گل مطالعات گوناگونی به بررسی شخصیت فرد و سبک‌های شخصیتی افراد پرداخته‌اند که همگی در خصوص نقش عمده شخصیت در گرایش به مصرف مواد متفق‌القول هستند،^{۵۱-۵۳} نتایج حاصل می‌تواند در شناسایی افراد در معرض خطر مصرف ماده گل به‌واسطه سبک شخصیتی مفید باشند.

مقوله اصلی دیگر که نمایانگر ناآگاهی نوجوانان از واقعیت‌های آسیب‌زای گل بود، نشان داد تعدادی از مشارکت‌کنندگان فاقد اطلاعات دقیق و کافی از اثرات ماده گل بودند. نتایج مطالعه دیگری نیز با این موضوع همسو هست،^{۱۳} در نتیجه می‌توان عنوان کرد احتمالاً اطلاعاتی که نوجوانان دریافت می‌کنند به اندازه کافی بر خطرات ماده گل تأکید نکرده است، یا گروه هدف به خطرات آن اهمیت نمی‌دهند، احتمالاً مورد دوم بیشتر به واقعیت نزدیک باشد زیرا اطلاعات عمومی در مورد ماده گل در ایران تا حد زیادی بر خطرات تمرکز دارند. با این وجود به نظر می‌رسد منبع کسب اطلاعات نوجوانان بیشتر از منابع نامعتبر و ناموثق باشد تا منابع علمی سلامت، در نتیجه تلاش در راستای انتخاب راهبردهای انتقال اطلاعات سلامت متناسب با شرایط گروه هدف و حساس‌سازی آنان حائز اهمیت است. با این حال مطالعات متعددی نیز وجود دارند^{۳۴، ۵۴، ۵۵} که عنوان کرده‌اند آگاهی افراد بر این مقوله تأثیر گذار نبوده که به‌نظر می‌رسد به دلیل قانونی بودن مصرف ماده گل در آن کشور باشد.

دومین مقوله هسته‌ای ابعاد میان فردی و برون فردی به کنش و واکنش‌های نوجوانان در بستر روابط آنان با دیگران اشاره دارد. مصرف برای مقابله با تعارضات والدینی همسو با یافته‌های گریگزبی (Grigsby) و همکاران^{۵۱} و

مطالعه عمیق تجارب و دیدگاه نوجوانان می‌تواند کمک کننده باشد. تمام موارد استخراج شده مطالعه حاضر عوامل موثر و واسطه‌ای در گرایش و مصرف ماده گل در بین نوجوانان و جوانان هستند. رواج این اطلاعات نادرست و اطلاعات فریبنده مسیر گرایش نوجوانان به مصرف و توجیه مصرف ماده گل را تسهیل می‌نماید. در نظر گرفتن این مؤلفه‌ها به‌عنوان گام اولیه برای توسعه اقدامات مداخله‌ای کارآمد متناسب با نیازهای شناسایی شده مفید خواهد بود.

محدودیت‌های پژوهش

با توجه به اینکه پژوهش به روش کیفی صورت گرفت، علی‌رغم تمام تلاش‌ها برای رعایت تمام موازین پژوهشی و اخلاقی، محدودیت‌هایی اجتناب‌ناپذیر بر شرایط و میدان پژوهش تأثیر گذاشتند. سوگیری در مورد محرمانه بودن اطلاعات و خستگی ناشی از زمان مصاحبه از جمله این موارد بودند.

پیامدهای عملی پژوهش

امید می‌رود که مضامین پژوهش حاضر در دستور سیاست‌ها و برنامه‌های ارتقاء سلامت در حوزه پیشگیری سازمان‌ها، مدارس و دانشگاه‌ها قرار گرفته و با توجه به اینکه مضامین از گفته‌ها و صحبت‌های خود نوجوانان حاصل شده‌اند منجر به درک سریع‌تری نسبت به این موارد از سوی آنان گردد.

قدرانی‌ها

از نوجوانانی که برای پیشبرد اهداف این پژوهش با صبوری همکاری کردند و همچنین والدینی که به فرزندانشان اجازه شرکت در این پژوهش را دادند، قدرانی و تشکر می‌شود.

مشارکت پدیدآوران

سودابه رستمی در ایده‌پردازی پژوهش، اجرای پژوهش، تجزیه و تحلیل داده‌ها و نگارش مقاله؛ آتوسا کلانتر هرمزی استاد راهنما، راهبری در تمام مراحل و نگارش مقاله؛ محمد عسگری در بخش روش و اجرای پژوهش و عزت‌اله کردمیرزا نیکوزاده در گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها

زوریکا ترزیک (Zorica Terzic) و همکاران^{۵۷} است. ارتباط خوب و کیفیت روابط بین والدین و فرزندان منجر به آگاهی والدین و نظارت بر فرزندان شده و باعث می‌شود تا نوجوان برای تأمین روابط عاطفی و حل مشکلات خود از بستر خانواده کمک‌های مناسب و صحیح را دریافت کند. چه بسا روابط بهتر و ایجاد اعتماد بین نوجوانان و والدین باید محور برنامه‌های پیشگیرانه باشد.

مقوله الگوپذیری از جو هم‌تایان در مصرف، حاکی از این است که اهمیت و پذیرش در گروه همسالان در دوران نوجوانی و رابطه و صمیمیت با آن‌ها از مؤلفه‌های اثرگذار بر آغاز و ادامه مصرف ماده گل است. شریفی‌فرد و همکاران در مطالعه‌ای مطرح کردند پیشنهاد و تعارف دوستان از علل عمده مصرف گل به شمار می‌رود.^{۵۸} همچنین با توجه به یافته‌ها در این مقوله، انتظارات و انگیزه‌های اجتماعی با انگیزه مصرف ماده گل مرتبط بودند. از مطالعات دیگر نیز نتایج مشابهی حاصل شده است^{۵۴، ۵۹} و نشان‌دهنده این است که ذاتاً ماهیت اجتماعی برای شرکت‌کنندگان در استفاده مطرح است و پیوند اجتماعی را تسهیل می‌کند.

الگوپذیری از چهره‌های مطرح در مصرف ماده گل بیانگر قابلیت ویژه رسانه‌های اجتماعی، سلبریتی‌ها و بلاگرها در شکل‌گیری رفتار و سبک زندگی نوجوانان است. مطالعه ویلویی (Willoughby) و همکاران نیز تاییدی بر این امر است که بیان می‌دارند قرار گرفتن در معرض محتوای مرتبط با مصرف ماده گل در رسانه‌های اجتماعی به‌ویژه از جانب سلبریتی‌ها با مصرف مکرر ماده گل همراه بود^{۶۰} و بالعکس محتواهای آشکارکننده پیامدها و آسیب‌های مصرف ماده گل کاهش مصرف را به دنبال داشته است.

دسترسی آسان به ماده گل از دلایل پررنگ در زمینه گرایش به مصرف به‌ویژه برای نوجوانان بود و در همین راستا نتایج مطالعه کارونایاکه (Karunanayake) و همکاران^{۶۱} و مطالعات مشابه دیگر دسترسی آسان به ماده گل از دلایل مهم گرایش به مصرف و ادامه گل بوده است.

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه در عصر حاضر مصرف گل دامن‌گیر نوجوانان شده و پیامدها و معضلات آن می‌تواند آینده آن‌ها و همچنین جامعه را تحت تأثیر قرار دهد، بررسی مشکلات و شناسایی مؤلفه‌های مؤثر در این مهم از طریق

اخلاق در پژوهش است که توسط دانشگاه علامه طباطبایی به تصویب رسیده است. لازم به ذکر است رضایت آگاهانه برای شرکت و حضور در مطالعه به طور کامل رعایت گردید و به تمامی مشارکت‌کنندگان این اختیار داده شد که در صورت عدم تمایل به ادامه مصاحبه می‌توانند از روند پژوهش خارج شوند.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافی به لحاظ سازمانی و فردی در مطالعه وجود ندارد.

مشارکت داشته‌اند و نسخه نهایی مقاله مورد تایید تمامی نویسندگان می‌باشد.

منابع مالی

مطالعه حاضر به صورت مستقل انجام شده و هیچ‌گونه منافع مالی دریافت نکرده است.

ملاحظات اخلاقی

مطالعه حاضر مستخرج از رساله دکتری تخصصی مشاوره با کد اخلاق IR.ATU.REC.1400.050 از سامانه ملی

References

1. De Micheli D, Andrade ALM, da Silva EA, de Souza Formigoni MLO. Drug Abuse in Adolescence: Neurobiological, Cognitive, and Psychological Issues. Springer; 2016. doi: 10.1007/978-3-319-17795-3
2. Tsang SK, Hui EK, Law BC. Positive identity as a positive youth development construct: A conceptual review. *ScientificWorldJournal*. 2012; 2012: 1-8. doi: 10.1100/2012/529691
3. Berger KS. The developing person through childhood and adolescence. Macmillan; 2003.
4. Khushfar G, Mohammadi A, Mohammadzadeh F, Mohammai R, Akbarzade F. Social security and social health (Case study of youth in Ghaen city). *Journal of Iranian Social Studies*. 2015; 9(1): 71-102. (Persian)
5. Karbasi M, Vakilian M. Adolescent and youth issues in contemporary Iran. Tehran: Payam Noor University; 2018. (Persian)
6. Clark DB, Chung T, Thatcher DL, Pajtek S, Long EC. Psychological dysregulation, white matter disorganization and substance use disorders in adolescence. *Addiction*. 2012; 107(1): 206-214. doi: 10.1111/j.1360-0443.2011.03566.x
7. World Health Organization. Adolescent and Young Adult Health. WHO. 2021.
8. de la Torre-Luque A, Ozylem F, Essau CA. Prevalence of addictive behaviours among adolescents from 73 low-and middle-income countries. *Addict Behav Rep*. 2021; 14: 1-7. doi: 10.1016/j.abrep.2021.100387
9. Delavari S, Olamazadeh S, Baheshmat S, Gholami J, Shadloo B, Amin-Esmaili M, et al. Drug use and its correlated factors among university students in Tehran. *Journal of Substance Use*. 2024; 1-9. doi: 10.1080/14659891.2024.2323103
10. Rostam-Abadi Y, Gholami J, Jobehdar MM, Ardeshir M, Aghaei AM, Olamazadeh S, et al. Drug use, drug use disorders, and treatment services in the Eastern Mediterranean region: a systematic review. *Lancet Psychiatry*. 2023; 10(4): 282-295. doi: 10.1016/S2215-0366(22)00435-7
11. Sultan RS, Zhang AW, Olfson M, Kwizera MH, Levin FR. Nondisordered Cannabis Use Among US Adolescents. *JAMA Netw Open*. 2023; 6(5): e2311294-e. doi: 10.1001/jamanetworkopen.2023.11294
12. Shanahan L, Steinhoff A, Bechtiger L, Copeland WE, Ribeaud D, Eisner M, et al. Frequent teenage cannabis use: Prevalence across adolescence and associations with young adult psychopathology and functional well-being in an urban cohort. *Drug Alcohol Depend*. 2021; 228: 1-34. doi: 10.1016/j.drugalcdep.2021.109063
13. Blevins CE, Walker DD, Stephens RS, Banas KE, Roffman RA. Changing social norms: The impact of normative feedback included in motivational enhancement therapy on cannabis outcomes among heavy-using adolescents. *Addict Behav*. 2018; 76: 270-274. doi: 10.1016/j.addbeh.2017.08.030
14. <https://www.irna.ir/news/83776615>. 2020.
15. Akre C, Michaud PA, Berchtold A, Suris JC. Cannabis and tobacco use: where are the boundaries? A qualitative study on cannabis consumption modes among adolescents. *Health Educ Res*. 2010; 25(1): 74-82. doi: 10.1093/her/cyp027
16. Winstock AR, Lynskey MT, Maier LJ, Ferris JA, Davies EL. Perceptions of cannabis health information labels among people who use cannabis in the U.S. and Canada. *Int J Drug Policy*. 2021; 91: 1-28. doi: 10.1016/j.drugpo.2020.102789
17. Pope HG, Yurgelun-Todd D. The residual cognitive effects of heavy marijuana use in college students. *Jama*. 1996; 275(7): 521-527. doi: 10.1001/jama.1996.03530310027028

18. Volkow ND, Baler RD, Compton WM, Weiss SR. Adverse health effects of marijuana use. *N Engl J Med.* 2014; 370(23): 2219-2227. doi: 10.1056/NEJMr1402309
19. Lorenzetti V, Hoch E, Hall W. Adolescent cannabis use, cognition, brain health and educational outcomes: A review of the evidence. *Eur Neuropsychopharmacol.* 2020; 36: 169-180. doi: 10.1016/j.euroneuro.2020.03.012
20. Casey JL, Cservenka A. Effects of frequent marijuana use on risky decision-making in young adult college students. *Addict Behav Rep.* 2020; 11: 1-9. doi: 10.1016/j.abrep.2020.100253
21. Weinberger AH, Zhu J, Levin J, Barrington-Trimis JL, Copeland J, Wyka K, et al. Cannabis use among US adults with anxiety from 2008 to 2017: The role of state-level cannabis legalization. *Drug Alcohol Depend.* 2020; 214: 1-8. doi: 10.1016/j.drugalcdep.2020.108163
22. Johnston LD, O'Malley PM, Bachman JG, Schulenberg JE, Miech RA. Monitoring the Future national survey results on drug use, 1975-2014: Volume II, college students and adults ages 19-55. Ann Arbor, MI: Institute for Social Research, University of Michigan; 2015.
23. Yamada C, Tsutsumi A, Izutsu T, Matsuo H. Exposure to Drug-Related Killings and Its Psychological Consequences in the Philippines. *Traumatology.* 2023; 29(2): 202- 210. doi: 10.1037/trm0000416
24. <https://www.yjc.ir/fa/news/6962040/>. 2019.
25. Schultz NR, Frohe T, Correia CJ, Ramirez JJ. Why get high? Coping and enjoyment motives mediate elevated cannabis demand and cannabis-related outcomes. *Psychol Addict Behav.* 2023; 37(6): 796-808. doi: 10.1037/adb0000937
26. DiClemente CC. Addiction and change: How addictions develop and addicted people recover: Guilford Publications; 2018.
27. Meyers JL, Dick DM. Genetic and environmental risk factors for adolescent-onset substance use disorders. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am.* 2010; 19(3): 465-477. doi: 10.1016/j.chc.2010.03.013
28. Zuckermann AM, Gohari MR, de Groh M, Jiang Y, Leatherdale ST. Cannabis cessation among youth: rates, patterns and academic outcomes in a large prospective cohort of Canadian high school students. *Health Promot Chronic Dis Prev Can.* 2020; 40(4): 95- 103. doi: 10.24095/hpcdp.40.4.01
29. Hawke LD, Wilkins L, Henderson J. Early cannabis initiation: Substance use and mental health profiles of service-seeking youth. *J Adolesc.* 2020; 83: 112-121. doi: 10.1016/j.adolescence.2020.06.004
30. Doggett A, Battista K, Jiang Y, de Groh M, Leatherdale ST. Patterns of Cannabis Use among Canadian Youth over Time; Examining Changes in Mode and Frequency Using Latent Transition Analysis. *Subst Use Misuse.* 2022; 57(4): 548-559. doi: 10.1080/10826084.2021.2019785
31. Votaw VR, Witkiewitz K. Motives for Substance Use in Daily Life: A Systematic Review of Studies Using Ecological Momentary Assessment. *Clin Psychol Sci.* 2021; 9(4): 535-562. doi: 10.1177/2167702620978614
32. Cox WM, Klinger E. Motivational structure: Relationships with substance use and processes of change. *Addict Behav.* 2002; 27(6): 925-940. doi: 10.1016/s0306-4603(02)00290-3
33. Sussman S, Earleywine M, Wills T, Cody C, Biglan T, Dent CW, et al. The motivation, skills, and decision-making model of "drug abuse" prevention. *Subst Use Misuse.* 2004; 39(10-12): 1971-2016. doi: 10.1081/ja-200034769
34. Arterberry BJ, Goldstick JE, Walton MA, Cunningham RM, Blow FC, Bonar EE. Alcohol and cannabis motives: Differences in daily motive endorsement on alcohol, cannabis, and alcohol/cannabis co-use days in a cannabis-using sample. *Addict Res Theory.* 2021; 29(2): 111-116. doi: 10.1080/16066359.2020.1787390
35. Glavak Tkalić R, Sučić I, Dević I. Motivation for substance use: Why do people use alcohol, tobacco and marijuana? *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja.* 2013; 22(4): 601-625. doi: 10.5559/di.22.4.03
36. Boyle HK, Gunn RL, López G, Fox OS, Merrill JE. Qualitative examination of simultaneous alcohol and cannabis use reasons, evaluations, and patterns among heavy drinking young adults. *Psychol Addict Behav.* 2021; 35(6): 638-649. doi: 10.1037/adb0000746
37. Mohammadi B. An introduction to qualitative research methods. Institute for Humanities and Cultural Studies; 2014. (Persian)
38. Imani MT, Noshadi MR. Qualitative content analysis. *Pazhuhesh.* 2011; 3(2): 15-44. (Persian)
39. Rahimi Sadegh Z, Barjali A, Sohrabi F, Motamedi A, Filafinejad M. The effect of the life skills program (self-awareness, coping with stress, empathy) based on indigenous culture on the happiness and resilience of divorced women. *Journal of Counseling Research.* 2020; 19(74): 62-90. doi: 10.29252/jcr.19.74.62. (Persian)
40. Creswell JW. Research Design: Qualitative, Quantitative, Mixed Methods Approaches. Los Angeles: SAGE; 2009.

41. Greening N. Phenomenological research methodology. *Scientific Research Journal*. 2019; 7(5): 88-92. doi: 10.31364/SCIRJ/v7.i5.2019.P0519656
42. Palinkas LA, Horwitz SM, Green CA, Wisdom JP, Duan N, Hoagwood K. Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Adm Policy Ment Health*. 2015; 42(5): 533-544. doi: 10.1007/s10488-013-0528-y
43. Stommel M, Wills C. Clinical research: Concepts and principles for advanced practice nurses. Lippincott Williams & Wilkins; 2004.
44. Morrison AS, Ustun B, Horenstein A, Kaplan SC, de Oliveira IR, Batmaz S, et al. Optimized short-forms of the Cognitive Distortions Questionnaire. *J Anxiety Disord*. 2022; 92: 1-7. doi: 10.1016/j.janxdis.2022.102624
45. Zalpour A, Hashemian M, Geraei E, Farashbandi FZ. Health Information Disorders Models: A Scoping Review. *Iran J Nurs Midwifery Res*. 2024; 29(6): 637-648. doi: 10.4103/ijnmr.ijnmr_414_23
46. Lapham GT, Matson TE, Bobb JF, Luce C, Oliver MM, Hamilton LK, et al. Prevalence of Cannabis Use Disorder and Reasons for Use Among Adults in a US State Where Recreational Cannabis Use Is Legal. *JAMA Netw Open*. 2023; 6(8): 1-10. doi: 10.1001/jamanetworkopen.2023.28934
47. Glodosky NC, Cuttler C. Motives Matter: Cannabis use motives moderate the associations between stress and negative affect. *Addict Behav*. 2020; 102: 1-30. doi: 10.1016/j.addbeh.2019.106188
48. Wisener M, Khoury B. Is self-compassion negatively associated with alcohol and marijuana-related problems via coping motives? *Addict Behav*. 2020; 111: 1-32. doi: 10.1016/j.addbeh.2020.106554
49. Leung J, Chan G, Stjepanović D, Chung JYC, Hall W, Hammond D. Prevalence and self-reported reasons of cannabis use for medical purposes in USA and Canada. *Psychopharmacology (Berl)*. 2022; 239(5): 1509-1519. doi: 10.1007/s00213-021-06047-8
50. Lee JO, Hill KG, Hartigan LA, Boden JM, Guttmanova K, Kosterman R, et al. Unemployment and substance use problems among young adults: Does childhood low socioeconomic status exacerbate the effect? *Soc Sci Med*. 2015; 143: 36-44. doi: 10.1016/j.socscimed.2015.08.016
51. Airagnes G, Lemogne C, Meneton P, Plessz M, Goldberg M, Hoertel N, et al. Alcohol, tobacco and cannabis use are associated with job loss at follow-up: Findings from the CONSTANCES cohort. *PLoS One*. 2019; 14(9): 1-16. doi: 10.1371/journal.pone.0222361
52. Bouso JC, Jiménez-Garrido D, Ona G, Woźnica D, Dos Santos RG, Hallak JEC, et al. Quality of Life, Mental Health, Personality and Patterns of Use in Self-Medicated Cannabis Users with Chronic Diseases: A 12-Month Longitudinal Study. *Phytother Res*. 2020; 34(7): 1670-1677. doi: 10.1002/ptr.6639
53. Smith ND, Cottler LB. What's old is new again: updated findings on personality disorders and substance use disorders. *Curr Opin Psychiatry*. 2020; 33(1): 51-56. doi: 10.1097/YCO.0000000000000558
54. Anthenien AM, Prince MA, Wallace G, Jenzer T, Neighbors C. Cannabis Outcome Expectancies, Cannabis Use Motives, and Cannabis Use among a Small Sample of Frequent Using Adults. *Cannabis*. 2021; 4(1): 69-84. doi: 10.26828/cannabis/2021.01.005
55. Ekendahl M, Månsson J, Karlsson P. Cannabis use under prohibitionism – the interplay between motives, contexts and subjects. *Drugs: Education, Prevention and Policy*. 2020; 27(5): 368- 376. doi: 10.1080/09687637.2019.1697208
56. Grigsby TJ, Lopez A, Albers L, Rogers CJ, Forster M. A Scoping Review of Risk and Protective Factors for Negative Cannabis Use Consequences. *Subst Abuse*. 2023; 17: 1-16. doi: 10.1177/11782218231166622
57. Terzic Supic Z, Santric Milicevic M, Sbutega I, Vasic V. The importance of family relations for cannabis users: the case of serbian adolescents. *Iran J Public Health*. 2013; 42(3): 249-260.
58. Shariffard A, Zoghi Paydar M, Shast Fouladi M, Shariffard A. The causes of students' tendency to drug Gul, its side effects and symptoms. The First National Conference on Social Problems; 2017. (Persian)
59. Amiet D, Youssef GJ, Hagg LJ, Lorenzetti V, Parkes L, Solowij N, et al. Young Adults With Higher Motives and Expectancies of Regular Cannabis Use Show Poorer Psychosocial Functioning. *Front Psychiatry*. 2020; 11: 1-12. doi: 10.3389/fpsy.2020.599365
60. Willoughby JF, Hust S, Li J, Couto L. Exposure to Pro and Anti-Cannabis Social Media Messages and Teens' and College Students' Intentions to Use Cannabis. *Health Commun*. 2024; 39(1): 183-194. doi: 10.1080/10410236.2022.2162707
61. Karunanayake D, De Silva AP, Vimukthi NDU. Exploring the Reasons behind the Usage of Cannabis among Sri Lankan University Undergraduates. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*. 2020; 8(4): 1-15. doi: 10.9734/SAJSSE/2020/v8i430215